

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับครู

The Morality and Ethical Development for Teachers

พระครูวินัยการโกวิท

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

Phrakhravinaiyakankovit

Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkorn Rajavidyalaya Campus

E-mail: Doawtiam11@hotmail.com

บทคัดย่อ

คุณธรรม เป็นคุณลักษณะของคณาจารย์ที่ดีในจิตใจอันจะนำไปสู่ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ในทางศีลธรรม ส่งผลกับการกระทำที่ดี ซึ่งพฤติกรรมที่ดีงามอันเป็นหลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต มีการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่ดีงาม ที่เรียกว่า จริยธรรม เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียน ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติผิดในกาม โดยจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's ethics and integrity) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู โดยคุณลักษณะของครูที่ดี ควรศึกษา เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ หมายรวมถึงการพัฒนาห้องเรียนให้เป็นสถานที่ซึ่งมีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนายั่งยืน และแนวทางในการฝึกฝนเพื่อก้าวสู่การเป็นครูมืออาชีพ ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย 1) ผู้สอนควรปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสมตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) ต้องทำความรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ 3) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นทักษะการปฏิบัติ และ 4) หมั่นศึกษาและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมศีลและจริยธรรม

คำสำคัญ: คุณธรรม; จริยธรรม; ครู

* ได้รับบทความ: 8 ธันวาคม 2564; แก้ไขบทความ: 27 มีนาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 29 มีนาคม 2565

Received: 8 December 2021; Revised: 27 March 2022; Accepted: 29 March 2022

Abstract

Morality is a characteristic of a merit in mind which leads to the feeling of responsibility that influences good deeds. Good behavior which is the principle of the behavior, the principle of living, the behavior in a good frame is collectively called 'Morality' such as no live killings, no interference, no theft, and no sexual misconduct. The Teacher's Ethics and Integrity refers to the right behavior in morality, ethnicity, and integrity of teachers which is a good example for their students and the society to build faith towards the teaching profession. The characteristics of good teachers are that teachers should study, learn, and improve themselves always, including managing the classroom to make it a supportive place for learning. This is for the students to develop themselves continuously in order for them to have guidelines in how to train and apply the principles that will help them become expert teachers who are equipped with morality, ethnicity, and integrity. The criteria consist of the following; 1) Teachers should behave suitably according to the profession with integrity, 2) Teachers should get to know each student individually and analyze each student, 3) Teachers should make sure that their lesson plans are student-centered and practical skills centered too, and 4) Teachers should always study and develop themselves, altogether with precepts and morality practices

Keywords: Morality; Ethnicity; Teachers

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่นในโลกเพราะมนุษย์มีสติปัญญามนุษย์เกิดขึ้น และเจริญเติบโตในสังคมใด ก็ติดความเคยชินในวัฒนธรรมของสังคมนั้นและยังถือเอาเป็นวิถีชีวิตของตน ไม่ว่าจะเป็นความประพฤติ กริยาท่าทาง ภาษา ล้วนเป็นไปตามวัฒนธรรมของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “เวไนย” คือ เป็นผู้ที่ควรแนะนำ สั่งสอนผู้ฟังดัดได้สอนได้ด้วยเหตุนี้ มนุษย์จึงมีพัฒนาการทางด้านสังคมวัฒนธรรมที่ลึกล้ำ ละเอียดย่อนและยาวนาน ซึ่งเรื่องมาตรฐานคุณงามความดี คุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคมนั้น เป็นเรื่องหนึ่งที่มีการกล่าวถึงกันมากที่สุด ตั้งแต่อดีตกาล ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใด ภาษาใดต่างก็พยายามหมั่นฝึกอบรม ขัดเกลาจิตใจและความประพฤติของตนเองและเยาวชน ให้เจริญงอกงามอยู่ในระดับมาตรฐานที่สังคมยอมรับเพื่อจุดมุ่งหมาย คือ ความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก และไม่ต้องการความขัดแย้งนั่นเอง (มูลนิธิการน้ำใจ. 2553 : 1-5)

ซึ่ง อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2552 : 5) ได้กล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของทุกคน และทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้ว ก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและวิชาชีพนั้น ๆ ที่ยิ่งกว่านั้นคือ การขาดคุณธรรม จริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย ดังจะได้พบเห็นได้จากการเกิดวิกฤติศรัทธาในวิชาชีพหลายแขนง ในปัจจุบัน ในวงการวิชาชีพครูแพทย์ ตำรวจ ทหาร นักการเมืองการปกครอง ฯลฯ จึงมีคำกล่าวว่า “เราไม่สามารถสร้างครูดี ถ้าหากบุคคลเหล่านั้นมีพื้นฐานทางนิสัยและความประพฤติที่ไม่ดี” คุณธรรมเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมความสงบสุขและความเจริญให้แก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวมนั้น ก็เพราะความสงบสุขของประเทศชาติจะมีได้ก็ต่อเมื่อคนในชาติมีคุณธรรม เช่นชื่อเสียงสุจริต เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และสมพร เทพสิทธา (2549 : 7-9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมไว้ว่า ก่อนนี้นักจิตวิทยาได้ให้ความสำคัญแก่ไอคิว (Intelligences Quotient) ซึ่งหมายถึงความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาว่าสำคัญที่สุด ต่อมาได้พบว่าคนที่ไอคิวสูง อาจจะไม่ได้รับความสุขและความสำเร็จเสมอไป จึงได้ให้ความสำคัญแก่อีคิว (Emotional Quotient) ว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าไอคิว ในปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาได้ยอมรับว่าการมีไอคิวสูง อีคิวสูง ยังไม่เพียงพอจะต้องมี เอ็มคิว (Morality Quotient) สูงด้วย จึงจะสมบูรณ์ เอ็มคิว หมายถึง ความฉลาดทางศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม บุคคลบางคนอาจจะเป็นคนเก่ง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแต่อาจจะขาด หรือบกพร่องในด้านศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรมก็ได้

ดังนั้น ในความเป็นครู อาจารย์ คุณธรรมและจริยธรรมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ เพื่อเป็นแนวทางในการอบรมสั่งสอนนักเรียน นักศึกษา เป็นต้นแบบแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ดังนั้นความเป็นครู อาจารย์ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ศิษย์ทั้งความรู้ความสามารถ ควบคู่ไปกับคุณธรรม อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนากระบวนการ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดในตัวผู้เรียนให้มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะชีวิตที่ดี อันจะนำไปสู่การเป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี รวมทั้งการกล่อมเกลာเพื่อการดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังนั้นการจะพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพ เป็นคนดี มีความรู้ คู่คุณธรรม ย่อมต้องพึงพาอาศัยครู อาจารย์ที่มีคุณภาพ มีจิตวิญญาณของความเป็นครูโดยแท้จริง เพื่อพัฒนาสังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไป

ความหมายเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

“คุณธรรม” คือ ความดีงามในจิตใจที่ทำให้บุคคลประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มีความเคยชินในการประพฤติดีด้วยความรู้สึกในทางดีงาม คุณธรรมเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลสซึ่งเป็นความไม่ดีในจิตใจ ผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ไม่มากด้วยกิเลส ซึ่งจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2552 : 5) โดย วศิน อินทสระ (2549 : 199) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม

คือ อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน โดยคุณธรรมส่งผลทางพฤติกรรมทางจริยธรรมซึ่งกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2552 : 5) ได้กล่าวอีกว่า “จริยธรรม” คือ กฎเกณฑ์แห่งความประพฤติ หรือหลักความจริงที่เป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติ “จริยธรรม” เป็นสิ่งที่ควรประพฤติ มีที่มาจากทบบัญญัติหรือคำสั่งสอนของศาสนาหรือใครก็ได้ที่เป็นผู้มีจริยธรรมและได้รับความเคารพนับถือมาแล้ว และ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2541 : 591) ได้กล่าวอีกว่า จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต หรือหลักการครองชีวิต เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตนเพื่อเป็นคนดี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมซึ่งมี 3 ลักษณะ คือ 1) โดยลักษณะทั่วไป ครอบคลุมธรรมทั้งหมด เป็นความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว การอยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคม ทำจิตให้มีความสุข 2) โดยเนื้อหา เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามทั้งกาย วาจา ใจ คือมี ทั้งศีล สมาธิ ปัญญา และ 3) โดยจุดหมาย เพื่อบรรลุจุดหมายทุกระดับจนถึงระดับสูง คือ พระนิพพาน จริยธรรมในพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2541 : 591)

1) ระดับพื้นฐาน ได้แก่ หลักเบญจศีล และเบญจธรรมที่ปฏิบัติคู่กัน เรียกว่า นิจศีล ศีลที่ควรรักษาประจำเรียกว่า มนุษยธรรม เพราะเป็นคุณธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ 5 ประการ คือ (1) เว้นการฆ่า การประทุษร้ายกัน (2) เว้นการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ (3) เว้นประพฤติดินในกาม (4) เว้นจากการพูดเท็จ (5) เว้นการดื่มสุรา เมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท 5 คู่กับเบญจธรรมหรือ เบญจกัลยาณธรรม ธรรมอันดีงาม 5 ประการ คือ (1) เมตตา กรุณา (2) สัมมาอาชีวะ (3) กามสังวร (4) สัจจะ (5) สติสัมปชัญญะ

2) ระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ หรือทางแห่งความดี 10 ประการ คือ (1) กายกรรม การทำดีทางกาย ได้แก่ ศีลข้อที่ 1-3 (2) วชิกรรม การกระทำดีทางวาจา ได้แก่ ศีลข้อที่ 4 และ เพิ่มเว้นพูดส่อเสียด เว้นคำหยาบ เว้นพูดเพื่อเจ้อ (3) มโนกรรม การกระทำดีทางใจ ได้แก่ ไม่เพ่ง อยากรได้ของผู้อื่น ไม่คิดร้าย และมีความเห็นชอบ

3) ระดับสูง ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 หรือทางสายกลาง ประกอบไปด้วย (1) สัมมาทิฐิ เห็นชอบ (2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ (3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ (4) สัมมากัมมัฏฐะ ทำการชอบ (5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ (6) สัมมาวายามะ เพียรชอบ (7) สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ (8) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ

สรุปได้ว่า จากแนวคิดนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายของคุณธรรม ได้แก่ กรมการศาสนา (2552) , วศิน อินทสระ (2549) และ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2541) และได้นำมาสรุปความหมายได้ ดังนี้ คุณธรรม หมายถึง ความดีงามในจิตใจที่ทำให้บุคคลประพฤติดี เป็นคุณลักษณะของคุณงามความดีในจิตใจ อันจะนำไปสู่ความรู้สึกลึกซึ้งผดชอบชั่วดีในทางศีลธรรม ส่งผลกับการกระทำที่ดีย่อมมีผลผลิตของจิตใจที่ประกอบด้วยคุณงามความดี โดยการเป็นผู้มีคุณธรรมย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีงามอันเป็นหลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิตที่ดี มีการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่ดีงาม ที่เรียกว่า จริยธรรม ซึ่งจริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต หรือหลักการครองชีวิต เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตนเพื่อเป็นคนดี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

คุณลักษณะของครูที่ดี

คอซัคและเอกเกน (Kauchak & Eggen, 2007 : 127) กล่าวว่า ครูที่ดีควรมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ มีทัศนคติที่ดีในการสอน มีทักษะในสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและมีทักษะการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นแนะนำ บทเรียน ช่วงตอนกลางของบทเรียน และช่วงปิดท้ายบทเรียน ดังนั้นคุณลักษณะของครูจึงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียน ซึ่ง สมจิต จันทรฉาย (2557 : 294-296) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ดี มีดังนี้

1. ทัศนคติของครู เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการเป็นครูที่ดีเพราะทัศนคติของครูมีอิทธิพลต่อการสอน และการถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก ทัศนคติของครูประกอบด้วย ประสิทธิภาพทางการสอนของครู การเป็นแบบอย่างและความกระตือรือร้นของครู และความคาดหวังของครู ทั้งสามสิ่งนี้ส่งผลต่อทัศนคติในการสอนของครู

1.1) ประสิทธิภาพทางการสอนของครู ครูที่มีประสิทธิภาพทางการสอนสูงจะส่งผลดี ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็วและมีคุณภาพ ครูที่มีประสิทธิภาพทางการสอนสูง มักให้คำชมเด็กและให้กำลังใจมากกว่าการติหรือต่อว่าเมื่อเด็กทำผิด อีกทั้งยังมีความยืดหยุ่นในการใช้ กลยุทธ์และอุปกรณ์การเรียนการสอนใหม่ ๆ อีกด้วย ตรงกันข้ามกับครูที่มีประสิทธิภาพทางการสอนต่ำ ครูเหล่านั้นมักตักเตือนเมื่อทำผิดและยึดติดกับรูปแบบการสอนเดิม ๆ โดยไม่ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับเด็ก หรือบรรยากาศการสอนใหม่ ๆ

1.2) การเป็นแบบอย่างและความกระตือรือร้นของครู ครูมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิด และ แนวทางการเรียนของเด็ก เด็กมักไม่เลียนแบบหรือปฏิบัติตามคำพูดของครู แต่เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรม และการแสดงออกของครู เด็กจะรู้ว่าทัศนคติของครูเป็นอย่างไรโดยดูจากการแสดงออกทางการกระทำ เช่น หากครูบอกให้นักเรียนแสดงความเห็นอย่างอิสระต่อประเด็นหนึ่ง ๆ แต่ครูกลับไม่ยอมรับความคิดเห็นนั้น เด็กจะเริ่มสังเกตว่าครูชอบความคิดแบบใดและพยายามแสดงความคิดเห็นที่ตรงกับความต้องการของครู ความกระตือรือร้นของครูเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กเพราะเด็กจะรู้สึกสนุกและ อยากเรียนกับครูที่มีความกระตือรือร้นในการสอน ครูที่มีความกระตือรือร้นไม่จำเป็นต้องเล่าเรื่องตลก ที่นอกเหนือจากบทเรียนแต่ครูจำเป็นต้องสื่อสารให้เด็กเข้าใจได้ว่าบทเรียนมีความน่าสนใจและจะเป็น ประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างไร การใช้ภาษากายในการสื่อสารและใช้ภาษาพูดที่เข้าใจง่ายจะช่วยให้เด็ก เกิดความสนใจในบทเรียนนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

1.3) ความคาดหวังของครู ความคาดหวังของครูคือสิ่งที่เกี่ยวกับความสำเร็จทางวิชาการ พฤติกรรมและทัศนคติของนักเรียนในอนาคต ครูที่ดีมักจะมี ความคาดหวังเชิงบวกต่อการเรียนของนักเรียน

และอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของบทเรียนต่าง ๆ ครูควรช่วยเด็กทุกคนอย่าง เท่าเทียมกัน ให้ประสบความสำเร็จในการเรียนและบรรลุเป้าหมายทางวิชาการที่ตนตั้งไว้ ความคาดหวังเชิงบวกของครูต่อนักเรียนส่งผลให้นักเรียนตั้งใจเรียนและทุ่มเทกับการเรียนมากขึ้น

2. ทักษะในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การใช้ภาษาของครูมีผลต่อความสำเร็จในการเรียนของนักเรียนและความพึงพอใจในการเรียน การสื่อสารที่ชัดเจนมีองค์ประกอบ 5 อย่าง ได้แก่ 1) การใช้คำศัพท์ที่สื่อความหมายได้ชัดเจน โดยครูควรหลีกเลี่ยงการใช้คำที่คลุมเครือเวลาสื่อสารกับเด็กเนื่องจากคำเหล่านั้นทำให้ประสิทธิภาพทางการเรียนของเด็กลดลงและยังแสดงให้เห็นว่าครูเตรียมตัวมาไม่ดี 2) การใช้คำเชื่อมประโยคที่เหมาะสม การสื่อสารที่ดีต้องมีคำเชื่อมที่นำไปสู่ใจความสำคัญของประโยค คำเชื่อมที่ถูกต้องจะทำให้ลำดับเหตุการณ์ของประโยคเชื่อมโยงกันอย่างสมเหตุสมผล 3) การเชื่อมโยงความคิดในบทเรียน ครูต้องทำให้นักเรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดที่หนึ่งและความคิดที่สองโดยการอธิบายความเชื่อมต่อนั้น 4) การเน้นย้ำ ครูควรเน้นย้ำหัวข้อหรือเนื้อหาที่มีความสำคัญหรือโดดเด่นกว่าเนื้อหาอื่น ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เห็นถึงระดับความสำคัญที่ต่างกันของเนื้อหาในบทเรียน 5) ความสอดคล้องของภาษาพูดและภาษากาย การใช้ภาษากายประกอบการพูดควรเป็นไปในแนวทางเดียวกับสิ่งที่ครูพูด ภาษากายมีความสำคัญเนื่องจากเด็กสามารถประเมินทัศนคติและความจริงใจของครูได้ผ่านการแสดงออกของครู ดังนั้นเมื่อครูต้องการจูงใจนักเรียน หรือบอกให้นักเรียนทำอะไร ครูต้องใช้ภาษาพูดและภาษากายที่สอดคล้องกัน

3. ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนที่ดีนั้นต้องเริ่มจากการตรงต่อเวลา ครูจำเป็นต้องแบ่งเวลาการทำงานกิจกรรมอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้กระทบต่อกิจกรรมอื่นๆ การเตรียมอุปกรณ์การสอนล่วงหน้าก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง นอกจากนี้ครูยังต้องสร้างกิจวัตรที่ดีให้กับนักเรียน เช่น เมื่อเด็กเข้ามาในห้องเรียน เด็กต้องรู้ว่าสิ่งแรกที่ควรทำคืออะไร และเมื่อเลิกเรียนต้องทำอะไร การจัดการห้องเรียนที่มีระบบจะช่วยลดปัญหาต่างๆ ในห้องเรียน เช่น การสอนไม่ทันและความไม่เป็นระเบียบในห้องเรียน

ดังนั้นคุณลักษณะของครูที่ดี ควรศึกษา เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ หมายรวมไปถึงการพัฒนาห้องเรียนให้เป็นสถานที่ซึ่งมีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ กล่าวคือเป็นห้องเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพและสังคมที่ส่งเสริมความกระตือรือร้นสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนประสบผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งครูควรทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียน ควรศึกษาพฤติกรรม แนวคิด ทฤษฎี ขั้นตอน วิธีการ และเทคนิคการจัดการเรียนการสอน มีลำดับขั้นตอนอย่างเหมาะสม

สมรรถนะของความเป็นครู

การกำหนดกรอบการประเมินสมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกำหนดความต้องการการพัฒนาสมรรถนะของครูและการประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างแบบทดสอบเพื่อประเมินสมรรถนะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ กิจกรรมจัดระบบพัฒนาครูเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนาครูรายบุคคล ซึ่งคณะทำงานประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาานิเทศก์นักวิชาการศึกษา ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันพิจารณาและกำหนดสมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สมรรถนะครู ประกอบด้วย เจตคติ ค่านิยม ความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจงานในสถานศึกษา จากแบบประเมินสมรรถนะและมาตรฐานของครูผู้สอน ที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดทำไว้ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพการปฏิบัติงาน (สมรรถนะ) เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีและเลื่อนวิทยฐานะของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) มาตรฐานวิชาชีพครูของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา รูปแบบสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้ยังศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการสังเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ซึ่ง สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 24 - 26) ได้กำหนดสมรรถนะหลัก (Core Competency) เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินการปฏิบัติของครู มีดังนี้

สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ

1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน
2. การบริการที่ดี
3. การพัฒนาตนเอง
4. การทำงานเป็นทีม
5. จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู

สมรรถนะหลัก (Core Competency) คือ สมรรถนะร่วมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ

สมรรถนะที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation) หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง

สมรรถนะที่ 2 การบริการที่ดี (Service Mind) หมายถึง ความตั้งใจและความเต็มใจในการให้บริการ และการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

สมรรถนะที่ 3 การพัฒนาตนเอง (Self - Development) หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน

สมรรถนะที่ 4 การทำงานเป็นทีม (Team Work) หมายถึง การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือสนับสนุน เสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สมรรถนะที่ 5 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู

จริยธรรมในวิชาชีพครู

หลักจริยธรรมในวิชาชีพครู พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2545 : 63-65) ได้กล่าวถึงพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงามของผู้ประพฤติวิชาชีพครูไว้ว่า ท่านจะเน้นเรื่องการจัดการเรียนรู้ ระหว่างครูกับศิษย์ โดยยกเอาลีลาการสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง ดังนั้นผู้ทำหน้าที่ สอนให้การศึกษาแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะครู อาจารย์พึงประกอบด้วยคุณสมบัติ และประพฤติตามหลักปฏิบัติ ดังนี้

ก. เป็นกัลยาณมิตร คือ ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตร หรือกัลยาณมิตร 8 ประการ ดังนี้
ปิโย น่ารัก คือ มีเมตตากรุณา ใส่ใจคนและประโยชน์สุขของเขาเข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม

ครุ น่าเคารพ คือ เป็นผู้หนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ และมีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอับอายใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

ภาวนีโย น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝน ปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอ๋ยอ้าง และรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ

วตตา รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

วจนกขโม ออดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม แม้ถูกจิกตลอดจน คำล่วงเกิน และคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ออดทนฟังได้ ไม่เบื่อง่าย ไม่เสียอารมณ์

คมกัณธจ กณ กกตา แกลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้ เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

โน จงฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำในอฐาน คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหล ไม่สมควร

ข. ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้โดยตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรม ที่เรียกว่า ธรรมเทศกธรรม 5 ประการ คือ 1. อนุบุพพิกา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ คือ แสดงหลักธรรมหรือเนื้อหาตามลำดับ ความง่ายยากลุ่มลึก มีหลักเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ 2. ปริยายทสสาวี จับจุดสำคัญมาขยาย ให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจง ยกเหตุผลมาแสดงให้ เข้าใจชัดแต่ละแง่ละประเด็น อธิบายยกเยื้องไปต่าง ๆ ให้มองเห็นกระจ่างตามแนวเหตุผล 3. อนุทยตา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเขาด้วย จิตเมตตา มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน 4. อนามิสันดร ไม่มีจิตเพ่งเล็งมุ่งเห็นแก่อาภิส คือ สอนเขา ให้มุ่งที่ตนจะได้ลาภ สินจ้าง หรือผลประโยชน์ตอบแทน 5. อนุปหัจจ วางจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น

ค. สติครุครบทั้งสี่ครูที่สามารถมีลีลาของนักสอน ดังนี้ 1. สันทสสนา ชี้ให้เห็นชัด จะสอนอะไร ก็ชี้แจงเหตุผล แยกแยะอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา 2. สมาท ปนา ชวนให้ปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรทำก็บรรยายให้มองเห็นความสำคัญ และ ชาบซึ่งในคุณค่าเห็นสมจริง จนผู้ฟังยอมรับ อยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ 3. สมุตเตชชา เราให้กล้า คือ ปลุกใจให้ศึกษาคึก เกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อยหรือยากลำบาก 4. สัมปหังสนา ปลุกให้ร่าเริง คือ ทำบรรยากาศให้สนุกสนานขึ้น แจ่มใส เบิกบานใจ ให้ผู้ฟัง เข้มขึ้น มีความหวัง มองเห็นผลดี และ ทางสำเร็จจำง่าย ๆ ว่า สอนให้แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่ล้าแล้ว ร่าเริง

ง. มีหลักตรวจสอบสาม เมื่อพูดอย่างรวบรัดที่สุด ครูอาจตรวจสอบตนเองด้วยลักษณะ การสอน ของพระบรมครู 3 ประการ คือ 1. สอนด้วยความรู้ รู้จริง ทำได้จริงจึงสอนเขา 2. สอนอย่างมีเหตุผล ให้เขาพิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้งด้วยปัญญาของเขาเอง 3. สอนให้ได้ผลจริง สำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้น ๆ เช่น ให้เข้าใจได้จริง เห็นความจริง ทำได้จริง นำไปปฏิบัติได้ผลจริง เป็นต้น

จ. ทำหน้าที่ครูต่อศิษย์ คือ ปฏิบัติต่อศิษย์ โดยอนุเคราะห์ตามหลักธรรมเสมือนเป็นทิศเบื้องขวา ดังนี้ 1. แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี 2. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง 3. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง 4. ส่งเสริม ยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏ 5. สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้ใช้วิชาเลี้ยงชีพ ได้จริงและรู้จักดำรงตนด้วยดี เป็นหลักประกันในการดำเนินชีวิตที่ดีงามมีความสุขความเจริญ

สรุป หลักจริยธรรมในวิชาชีพครู หมายถึง เป็นความประพฤติเพื่อชีวิตที่ดั่งงามของผู้ประพฤติวิชาชีพครู โดยการจัดการเรียนรู้ระหว่างครูกับศิษย์ สอนให้การศึกษาให้ความรู้ และประพฤติตามหลักปฏิบัติดังนี้ เป็นกัลยาณมิตร คือ ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตร ได้แก่ ปิโย น่ารัก คือ มีเมตตา กรุณา ครู น่าเคารพ ภาวนีโย น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง วดตา รู้จักพูดให้ได้ผล วจนกฺขโม อุดทน ต่อถ้อยคำ คมกริณฺณ กถิ กถา แดงเรื่องเล่าลึกได้ โน จณฺฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำในอฐาน คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้โดยตั้งตนอยู่ในธรรม และมีศักยภาพในการสอน เป็นต้น

สรุป

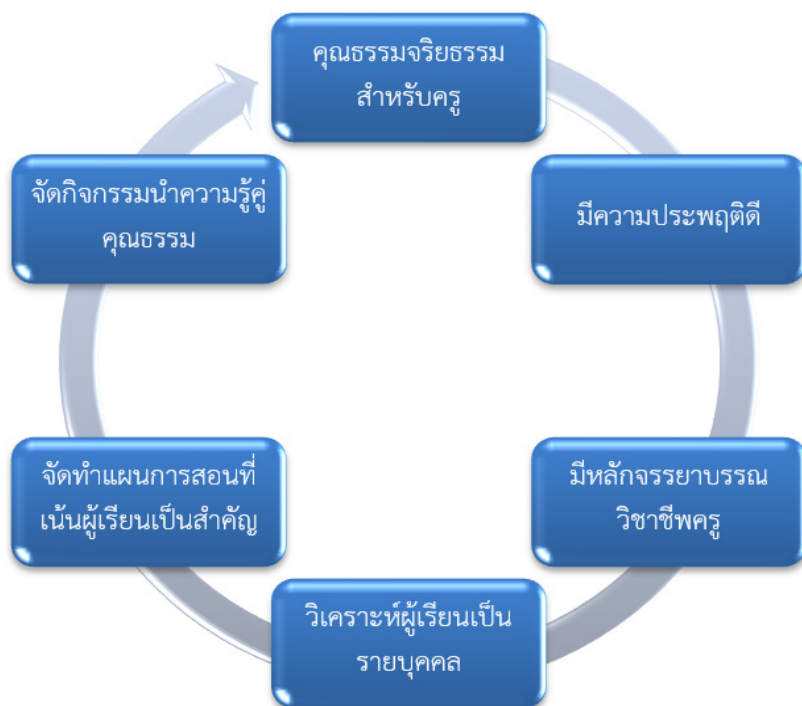
คุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู หมายถึง คุณลักษณะของคุณงามความดีของครู ครู อาจารย์ที่มีจิตมีความรู้สึกรักชอบชั้วดีในทางศีลธรรม และมีการประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม

คุณลักษณะของครูที่ดี ครูควรศึกษา เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ความเป็นครู เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม มีการพัฒนาห้องเรียนในการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นห้องเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งทางด้านกายภาพ และสังคมที่ส่งเสริมความกระตือรือร้น สนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนประสบผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์

ครูมืออาชีพ ได้แก่ครูมีวิญญานของความเป็นครู และปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาน มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ให้เป็นคนที่มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมความสามารถ มีทักษะชีวิตที่ดี มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดีดั่งนั้นแนวทางในการฝึกฝนเพื่อก้าวสู่การเป็นครูมืออาชีพ ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม ครูควรปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสมตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ ต้องทำความรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นทักษะการปฏิบัติ และหมั่นศึกษาและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมศีล และจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถช่วยเหลือตนเอง และสังคมในทางที่ดีงามต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

คุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู หมายถึง คุณลักษณะของคุณงามความดีของครู ครู อาจารย์ที่มีจิตมีความรู้สึกรักชอบชั้วดีในทางศีลธรรม และมีการประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคม ดังแสดงในแผนภาพที่ 1 มีดังนี้

ภาพที่ 1 คุณลักษณะของคุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิธารน้ำใจ. (2553). ความดี. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- วศิน อินทสระ. (2549). จริยาบถ : แบบอย่างการดำเนินชีวิตที่ดีงาม. กรุงเทพฯ: บ้านหนังสือโกสินทร์.
- สมจิต จันทรฉาย. (2557). การออกแบบและการพัฒนาการสอน. นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- สมพร เทพสิทธา. (2549). ดวงประทีปจากพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว : เพื่อถวายราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในมหามงคลสมัยทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.

- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือประเมินสมรรถนะครู. (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อมรา เล็กเจิงสินธุ์. (2552). คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- _____. (2545). ธรรมานุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Kauchak, D.P. & Eggen, P.D. (2007). Learning and teaching: Research-based methods (5th ed.). New York: Pearson Education.